

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.4.67](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.67)

УДК 338.242.4:339.54(666.9)

*Т. Б. Топольницька,
к. е. н., доцент кафедри теорії економіки та управління,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ
ORCID ID: 0000-0003-0125-542X*

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ДІЄВОСТІ МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЦЕМЕНТНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

*T. Topolnytska
PhD in Economics,
Associate Professor of the Department of Theory of Economics and Management,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk*

WAYS OF IMPROVING EFFICIENCY OF REGULATION MECHANISM OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF UKRAINIAN CEMENT INDUSTRY ENTERPRISES

У статті запропоновано напрями підвищення дієвості механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємств цементної галузі України. Основною метою проведеного дослідження є обґрунтування науково-практичних рекомендацій удосконалення механізму державного регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі. З урахуванням виявлених особливостей господарської діяльності та проблем регуляторного характеру визначено пріоритети державного регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі за основними групами: збутові, інституційні, інструментальні. Відповідно до визначених пріоритетів державного регулювання детально розглянуто спеціальні інструменти в порядку підвищення рівня релевантності проблемам цементної галузі. Обґрунтовано, що забезпечення дієвості механізму регулювання ЗЕД у галузевому аспекті має виходити з міркувань стану галузі, однорідності статусів її суб'єктного складу, значущості галузі в структурі національного та регіонального продукту, потреб забезпечення її конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, особливо в контексті інтеграційних процесів, у яких бере участь Україна.

The article proposes ways of increasing the effectiveness of the mechanism of regulation of foreign economic activity of the enterprises of the cement industry of Ukraine. The main purpose of the research is to substantiate scientific and practical recommendations for improving the mechanism of state regulation of foreign economic activity of enterprises in the cement industry. The necessity to achieve this goal requires resolution of the following tasks: to determine the priorities of state regulation of foreign economic activity of the enterprises of the cement industry and to offer a set of ways to increase the effectiveness of the mechanism of regulation of foreign economic activity of the enterprises of the cement industry of Ukraine. The object of the research is the process of state regulation of the foreign economic activity of the cement industry under the current conditions. To solve the tasks, which have been set, in order to substantiate the ways to increase the effectiveness of the mechanism of state regulation of foreign economic activity of the cement industry, modern methods of scientific research were used: systematic approach, method of analysis and synthesis,

structural-functional method, situational approach, method of modelling the level of risks.

Taking into account the revealed peculiarities of economic activity and problems of regulatory nature, the article defines the priorities of state regulation of foreign economic activity of enterprises of the cement industry in the main groups: marketing, institutional, instrumental. In accordance with the identified priorities of state regulation, special tools have been considered in detail in order to increase the level of relevance to the problems of the cement industry.

The implementation of the proposed regulatory measures in order to increase the effectiveness of the mechanism of state regulation of foreign economic activity of enterprises in the cement industry should lead to the following main goals:

- stimulating increase in export volumes and efficiency, as well as changing its structure in favour of competitive products in the long term;*
- promoting the level of international competitiveness of products through the introduction of innovations in their manufacturing;*
- creation of preconditions for the accumulation of investment funds by enterprises;*
- encouraging enterprises to diversify investment sources;*
- encouragement to search for alternative sources of attraction of foreign investments on innovation-technological priorities (needs) of enterprises;*
- simplification of import procedures and minimization of tariff barriers to imports of fixed assets, in case their analogues are not being produced in Ukraine.*

It is substantiated that ensuring the effectiveness of the mechanism of regulation of foreign economic activity in the sectoral aspect should be based on the considerations of the state of the industry, the homogeneity of the statuses of its subject composition, the importance of the industry in the structure of national and regional product, the need to ensure its competitiveness in the domestic and foreign markets, especially in the context of integration processes, in which Ukraine participates.

Ключові слова: *цементна галузь; зовнішньоекономічна діяльність; державне регулювання; механізм державного регулювання ЗЕД; галузева політика держави.*

Keywords: *cement branch; foreign economic activity; state regulation; mechanisms of state regulation of foreign economic activity; branch policy of state.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Цементна галузь є однією з найважливіших ланок промисловості будь-якої країни не залежно від рівня її соціально-економічного розвитку, оскільки здійснює істотний вплив на всі інші галузі і умови життя населення через роль цементу в будівництві виробничих потужностей, житла, виробничої та соціальної інфраструктури. Як справедливо підкреслює Панасенко І. [1], виробництво цементу є одним з найважливіших чинників індустріального розвитку суспільства і зростання його матеріальної культури.

Оскільки цементна промисловість є однією з базових галузей економіки, то очевидно, що урахування особливостей, потреб і обмежень функціонування цієї галузі не може здійснюватися на загальних засадах. Якщо розглядати розвиток ЗЕД підприємств цементної галузі України, то можна дійти до висновку, що він стримується низкою чинників, і не в останню чергу – відсутністю конкретної політики держави щодо розвитку галузі загалом і стимулювання конкурентоспроможності її продукції на зовнішніх ринках зокрема. Зазначені міркування обумовлюють необхідність формування спеціальної компоненти регуляторного інструментарію, який має бути спрямований на конкретні точкові проблеми ЗЕД галузі і на підвищення дієвості механізму державного регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Оскільки регулювання ЗЕД є практично загальним комплексом методів, з метою досягнення цілей застосовується відповідний до умов інструмент регулювання – конкретні засоби впливу на той або інший важіль. Останнім часом увага до інструментів регулювання ЗЕД значно посилилася, зокрема в таких аспектах, як економічна дипломатія та засоби забезпечення захисту прав вітчизняних суб'єктів ЗЕД (Барановська В. [2], Пристай Т. [3], Чугаєнко Ю. [4]); дозвільне провадження у сфері захисту економічної конкуренції у ЗЕД (Пасічник В. [5] **Ошибка! Источник ссылки не найден.**); митне регулювання (Книшек О. [6] **Ошибка! Источник ссылки не найден.**), Ліповська-Маковецька Н. [7]) та оподаткування ЗЕД (Гречишкіна О., Ковалев А.С. [8]) та інших.

Однак здійснений аналіз вітчизняної нормативно-правової бази та огляд літературних джерел показав, що державному регулюванню розвитку цементної галузі загалом і стимулюванню ЗЕД зокрема в Україні практично не приділялося спеціальної уваги.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування науково-практичних рекомендацій удосконалення механізму державного регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі України. Необхідність досягнення зазначеної мети обумовило потребу у розв'язанні таких завдань: визначити пріоритети державного регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі та запропонувати комплекс напрямів підвищення дієвості механізму регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі України. Об'єктом дослідження є процес державного регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі за сучасних умов.

Для розв'язання поставлених завдань, з метою обґрунтування напрямів підвищення дієвості механізму державного регулювання ЗЕД цементної галузі було використано сучасні методи наукового дослідження: системний підхід, метод аналізу та синтезу, структурно-функціональний метод, ситуаційний підхід, метод моделювання рівня ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Однією з вихідних умов забезпечення дієвості механізму державного регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі України виступає врахування особливостей їх господарської діяльності. Такими особливостями є:

- практично монопродуктовий характер і залежність від ресурсного забезпечення, що визначає зорієнтованість збутової політики підприємств галузі на ціну продукції та її якість;
- параметри функціонування і розвитку цементного виробництва значною мірою залежать від стану та динаміки будівельної галузі;
- з точки зору міжнародної торгівлі Україна не є «великою країною», тобто не може впливати на рівень цін і обсяги міжнародної торгівлі цементом з метою подолання обмеженості внутрішнього ринку;
- виробництво цементу з точки зору кількості продавців на ринку є олігополізованим через наявність об'єктивних бар'єрів – необхідності великих вкладень у створення і модернізацію виробництва, витратність власне самого виробництва і значний період окупності вкладеного капіталу;
- домінування іноземного капіталу в структурі власності цементних підприємств України;
- енергомісткість виробництва портландцементного клінкеру, і пов'язана з цим висока енергомісткість відходів, значне екологічне навантаження виробництва;
- значна частка транспортних витрат у структурі собівартості вхідних ресурсів і в структурі собівартості готової продукції.

Аналіз якості інституційного середовища України дозволив визначити як позитивні, так і негативні явища у динаміці умов здійснення господарської діяльності і визначити на цій основі комплекс проблем регуляторного характеру, які виступають перешкодою на шляху розвитку ЗЕД підприємств загалом і цементної галузі зокрема. Вони представлені в таблиці 1 у згрупованому вигляді. Основою групування виступає ознака специфічності наведених проблем для цементної галузі.

Таблиця 1.

Проблеми регуляторного характеру, що перешкоджають розвитку ЗЕД підприємств цементної галузі України

Загальні	Специфічні
<ul style="list-style-type: none"> • низький рівень захисту прав власності і небезпека рейдерства; • корупція та клієнтельний спосіб доступу до влади обумовлюють високий рівень волюнтаризму і фаворитизму чиновників у прийнятті регуляторних рішень; • значний обсяг нелегальних платежів за отримання дозволів, доступу до державних закупівель, митне оформлення тощо; • існування практики визначення «податкового навантаження»; • оскарження регуляторних норм і регуляторних рішень є складним; • погіршення якості корпоративного управління; • нерозвиненість інститутів фондового ринку. 	<ul style="list-style-type: none"> • відсутність мотивації до збільшення обсягів вкладень в оновлення цементного виробництва в Україні для іноземних інвесторів; • на динаміку обсягів виробництва значний вплив мають військово-політичні події, які почалися у 2014 р., зокрема через втрату потужностей і сировинної бази в зоні ООС і Криму; • значні поступки України щодо визначення митних тарифів у період приєднання до СОТ, що відповідно значно обмежило можливості уряду піднімати ставки ввізного мита на цемент; • відсутність спеціальної уваги до розвитку цементної галузі загалом і стимулювання ЗЕД її підприємств зокрема; • ненадійний контроль за фальсифікатом.

Джерело: розроблено автором

З урахуванням виявлених особливостей господарської діяльності та проблем регуляторного характеру варто визначити пріоритети державного регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі за основними групами:

- збутові (підтримка реструктуризації ринків збуту, стимулювання диверсифікації продуктового асортименту, боротьба з несумлінною конкуренцією);
- інституційні (упорядкування законодавства про ЗЕД за видами діяльності, створення інститутів підтримки ЗЕД, зокрема, взаємодії органів державної влади та асоціації виробників цементу);
- інструментальні (раціоналізація набору інструментів реалізації регуляторного впливу на ЗЕД підприємств цементної галузі).

Держава регулює не окрему галузь, а їх сукупність у складі національної економіки, забезпечуючи певну пропорційність внеску кожної галузі у створення ВВП, забезпечення зайнятості, податкових надходжень тощо. З огляду на це, потреби або особливості кожної конкретної галузі при формуванні державної соціально-

економічної політики в будь-якому випадку враховуватимуться не в повному обсязі. Врахування потреб та особливостей галузі є передумовою для формування політики регулювання її ЗЕД з урахуванням обмежень, які накладаються міжнародним середовищем, інтересами інших галузей та спроможністю інститутів держави та державних службовців ухвалювати і реалізовувати прийнятні для галузі регуляторні рішення.

Використання підходу, який можна умовно назвати «галузецентричний», обумовлює необхідність використання для регулювання розвитку галузі не тільки загального, а точніше – спільного інструментарію, який впливає на макроекономічні важелі (інфляцію, валютний курс, рівень доходів населення, умови конкуренції на ринку тощо) безвідносно галузевих потреб, а й спеціального, який впливає на важелі, що є специфічними для кожної галузі (обсяг державних закупівель, рівень оподаткування інноваційної діяльності, технічні стандарти тощо).

Розглянемо детальніше ці спеціальні інструменти відповідно до визначених пріоритетів державного регулювання в порядку підвищення рівня релевантності проблемам цементної галузі.

Найбільш загальний за характером пріоритет – удосконалення нормативно-правової бази.

У ході попередніх теоретичних досліджень було доведено, що визначення ЗЕД у спеціальному законі і Господарському кодексі не відповідають її змісту з економічної точки зору, передусім у частині масштабу охоплення зовнішньоекономічних операцій за видами та за суб'єктним складом. Крім того, світова практика свідчить, що практично в жодній країні світу немає загального закону про ЗЕД. Існують нормативні акти, які врегульовують або окремі види зовнішньоекономічних операцій, або зовнішньоекономічні операції окремих суб'єктів (зокрема, Господарський кодекс України регулює ЗЕД саме суб'єктів господарювання – підприємств і фізичних осіб-підприємців), або зовнішньоекономічні операції в певній юрисдикції, або певні вимоги держави до порядку здійснення операцій. Перший з підходів є найбільш розповсюдженим. До того ж в низці міжнародних документів із ЗЕД, наприклад Конвенції ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів або Інкотермс, є пряме застереження щодо чинності цих документів лише для певного виду зовнішньоекономічних операцій. Прикладом можуть бути норми Віденської конвенції. Не зважаючи на той факт, що вони багато в чому є універсальними для торговельних операцій, стосуються лише купівлі-продажу.

З огляду на це доцільно забезпечити приведення вітчизняної нормативно-правової бази у порядок:

1. Розмежувати регуляторні інститути за галузями права у спеціальних для кожного з видів ЗЕД законах. Це частково зроблено в Україні: Декрет Кабінету Міністрів «Про валютне регулювання і валютний контроль», Закон України «Про режим іноземного інвестування», Закони України «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій» та «Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах». Таким чином, в Законі про ЗЕД можна залишити уточнене поняття ЗЕД, принципи її здійснення, види операцій з конкретизацією нормативних актів, якими регулюється кожний вид, підстави набуття економічними суб'єктами правосуб'єктності у ЗЕД, загальні підстави відповідальності за порушення ЗЕД.

2. З огляду на наявну традицію поділу права на цивільне та підприємницьке в кожному нормативно-правовому акті, що регулює відповідний вид ЗЕД, уточнювати можливість або неможливість його здійснення суб'єктами господарювання або суб'єктами, які не мають такого статусу або не мають господарської компетенції.

3. Кодифікувати торговельні операції та операції, щільно пов'язані з торговельними (бартерні, компенсаційні), у єдиний законодавчий акт, який крім всього має містити норми щодо адміністративних вимог загального характеру (ліцензування і квотування), вимоги щодо підтримання конкуренції (антимонопольні, компенсаційні та спеціальні норми) у зовнішньоторговельній діяльності. Цей закон може замінити або доповнити Закон про ЗЕД з урахуванням пропозицій щодо його змісту, викладених у пункті 1.

Другий пріоритет державного регулювання ЗЕД пов'язаний з активізацією зусиль держави з реструктуризації експорту цементу і виробів з нього з географічної точки зору. Варто зазначити, що Україна приєдналася до СОТ, тому має дотримуватися вимог щодо використання інструментів, які не спотворюють конкуренцію. Однак, підтримка експорту на певні ринки не може розглядатися як обмеження конкуренції на них. У зв'язку з цим першочерговим стає використання інструментів економічної дипломатії.

Використавши розроблені Барановською В. [2] завдання економічної дипломатії, конкретизуємо їх щодо ЗЕД цементної галузі (табл. 2).

Таблиця 2.

Використання інструментів економічної дипломатії для розвитку ЗЕД підприємств цементної галузі

Завдання дипломатії	Інструменти підтримки ЗЕД цементної галузі
1. Диверсифікація форм і напрямів участі України в сучасному міжнародному поділі праці	<ul style="list-style-type: none"> • укладення договорів на участь в міжнародних інфраструктурних проектах, перш за все в країнах, які за рівнем розвитку є нижчими за вітчизняний, у складі консорціумів; • інформаційна і координаційна підтримка про проекти з боку посольств і консульств; • інтенсифікація використання інститутів торговельних представництв та торговельних аташе.
2. Посилення позицій вітчизняних товаровиробників на світових ринках дипломатичної підтримки	<ul style="list-style-type: none"> • міждержавні угоди про реалізацію інфраструктурних проектів (на кшталт концесії об'єктів транспортної або виробничої інфраструктури із подальшим постачанням цементу для її розвитку); • лобювання участі у спільних проектах у міжурядових стосунках країн – основних інвесторів в цементну галузь України; • юридичний супровід розслідування випадків недружніх дій на зарубіжних ринках з боку місцевих урядів по відношенню до підприємств вітчизняної цементної галузі; • лобювання у міждержавних переговорах можливості застосування правил СОТ щодо підтримки країн, що розвиваються в здійсненні державних закупівель розвиненими країнами; • юридичний супровід відстоювання позицій України в разі застосування захисних заходів щодо цементної галузі; • участь представників галузі (Асоціації «Укрцемент») у роботі Ради експортерів при Міністерстві закордонних справ України.
3. Забезпечення ефективного економічного і політичного позиціонування України в системі зовнішньоторговельних зв'язків засобами економічної дипломатії	<ul style="list-style-type: none"> • участь у заходах Global Cement (конференції та виставки глобального та регіонального характеру); • організація участі делегацій представників галузі або Асоціації «Укрцемент» у світових та регіональних економічних форумах; • підвищення якості економічної підготовки дипломатів, зокрема, в частині здобуття компетентностей в сфері аналізу ринків та маркетингових досліджень, переговорного процесу, антидемпінгових питань, торговельних війн, тарифів, митних правил, проблем подолання нетарифних бар'єрів; • введення посадових санкцій за бездіяльність диппредставництв у випадках відвертого застосування в низці держав протекціоністських та обмежувальних заходів відносно вітчизняних виробників; • створення інформаційного пакету цементної галузі України.
4. Використання механізмів співпраці за допомогою недержавної підтримки	<ul style="list-style-type: none"> • організація співробітництва торгово-промислових палат з посольствами, торговельними представництвами; • організація участі делегацій представників торговельно-промислових палат у світових та регіональних економічних форумах.

Джерело: розроблено автором на основі [2]

Особливе значення в даному контексті має використання законних засобів захисту національних виробників. Зокрема, застосування Міжвідомчою Комісією з питань міжнародної торгівлі антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів, інформаційна підтримка ЗЕД з боку ДП «Держзовнішінформ» на принципі компліментарності до зусиль самих виробників цементу або Асоціації «Укрцемент» у формі надання безоплатної або за низьку плату аналітики за цінами на основних зарубіжних ринках.

Економічним інструментом стимулювання зусиль підприємств галузі до виходу на зовнішні ринки може бути надання права віднесення витрат щодо аналізу ринків, представницьких видатків на розподілювані витрати операційної діяльності із дотриманням вимоги про релевантність цих витрат факту реалізації товару на експорт. Це дасть можливість включати такі витрати до складу собівартості реалізованої продукції.

За пріоритетом раціоналізації використання регуляторних інструментів слід вказати наступне. Проаналізувавши напрацювання науковців у сфері інноваційної діяльності [9; 10], можна стверджувати, що об'єктивна необхідність пріоритетності заходів із забезпечення інноваційної складової ЗЕД підприємств цементної промисловості зумовлена певними орієнтирами:

1) цементна галузь має довгостроковий запит на нарощування обсягів виробництва. Це пов'язано з тим, що ринок цементу є одним із тих сегментів, які безпосередньо залежать від будівельного комплексу. Порівняно стабільний розвиток будівельної індустрії представляє передумови для нарощування обсягів виробництва вітчизняних цементних підприємств;

2) розвиток цементної галузі можливий лише шляхом застосування технологій, які забезпечують зростання продуктивності виробництва за сприятливих умов по відношенню щодо екосистеми. Екологічний

фактор стає все більш домінуючим у цементному виробництві. Причини цього полягають у зростаючому дефіциті енергоресурсів, стійкому зростанні цін на засоби матеріально-технічного та енергетичного забезпечення підприємств цементної промисловості;

3) безальтернативність переходу підприємств цементної промисловості на енерго- та ресурсозберігаючі технології у зв'язку з об'єктивною обмеженістю можливостей істотного підвищення цін на продукцію цементної промисловості;

4) забезпечення позитивної рентабельності продукції підприємств цементної промисловості можливе лише за рахунок зниження собівартості цементного виробництва. Необхідність зниження собівартості продукції обумовлює важливість економічних критеріїв при розробленні та впровадженні нових технологій та потребує системної оптимізації всіх складових цементного виробництва;

5) виробництво якісної продукції та неухильне підвищення стандартів якості, оскільки якість все більше стає економічною категорією. Стійке зростання значення якості продукції цементного виробництва пов'язане зі зростанням у світі вимог до якості всіх видів продукції цементної промисловості та збільшенням платоспроможного попиту на екологічно безпечну та якісну продукцію.

Чи не одним з найголовніших бар'єрів для вітчизняних виробників при виході на європейські ринки є неможливість підтвердити якість продукції і технологічних процесів. Тому доцільно спільно з Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України та Державним підприємством «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» забезпечити реалізацію плану дій щодо здійснення переходу цементної промисловості України на європейські стандарти, зокрема:

- розглянути законодавство про стандартизацію та стратегію реформування системи стандартизації України згідно Закону України «Про стандартизацію», розподіл функцій у сфері стандартизації між органами виконавчої влади, досягнення та завдання у сфері стандартизації;

- переглянути діючі в Україні національні стандарти, ідентичні до регіональних-європейських (EN) та міжнародних (ISO), на предмет технічних умов та методів випробування цементів, узгодження назв;

- розробити посібник з переходу на нові стандарти для виробників та споживачів цементу, що дасть змогу полегшити транзитний період для суміжних галузей.

Такий підхід цілком узгоджується із загальною стратегією цементного бізнесу у світі, зокрема щодо оптимізації витрат, підвищення якості продукції, розширення переліку послуг виробників цементу з проведення випробувань домішок до бетонів, підбору рецептур бетонів на базі цементів.

До інших інструментів, дію яких треба продовжити і контролювати, слід віднести: протидію несумлінній конкуренції на внутрішньому ринку, особливо в контексті впровадження нових технічних стандартів, зменшення митно-податкового тягаря при ввезенні в Україну нового обладнання для техніко-технологічного оновлення підприємств цементної промисловості, деофшоризацію інвестицій шляхом заборони використання офшорних зон для торговельних та інвестиційних операцій та жорсткого адміністративного та карного переслідування порушення цієї норми.

Висновки з проведеного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, забезпечення дієвості механізму регулювання ЗЕД у галузевому аспекті має виходити з міркувань стану галузі, однорідності статусів її суб'єктного складу, значущості галузі в структурі національного та регіонального продукту, потреб забезпечення її конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках, особливо в контексті інтеграційних процесів, у яких бере участь Україна.

Запровадження запропонованих регуляторних заходів з метою підвищення дієвості механізму державного регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі має привести до досягнення таких основних цілей:

- стимулювання збільшення обсягів і ефективності експорту, а також зміни його структури на користь конкурентоспроможних у перспективі видів продукції;

- сприяння підвищенню рівня міжнародної конкурентоспроможності продукції на основі впровадження інновацій у їхньому виробництві;

- створення передумов для акумуляції підприємствами коштів інвестиційного призначення;

- спонування підприємств до диференціації джерел інвестування;

- заохочення до пошуку альтернативних джерел залучення іноземних інвестицій на інноваційно-технологічні пріоритети (потреби) розвитку підприємств;

- спрощення процедур ввезення та мінімізація тарифних бар'єрів стосовно імпорту основних виробничих фондів, виробництво аналогів яких не налагоджено в Україні.

Важливим елементом запропонованого комплексу напрямів удосконалення механізму регулювання ЗЕД підприємств цементної галузі буде оцінка впливу регуляторних рішень на її стан та перспективи, що і має стати темою подальших досліджень.

Список літератури.

1. Панасенко І.А. Розвиток виробництва будівельних матеріалів (кераміки та в'язучих) в Україні в 1950-1980 рр.: історичний екскурс. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»: темат. вип.: Історія науки і техніки*. 2009. № 29. С. 100–108. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/31305> (дата звернення: 10.04.2020).

2. Барановська В.М. Роль економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності країни. *Економіка та держава*. 2012. № 2. С. 24–26. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2012/7.pdf (дата звернення: 10.04.2020).

3. Пристай Т.М. Поняття суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 6. Т. 1. С. 168–171. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/6/tom_1/6-1_2018.pdf#page=168 (дата звернення: 10.04.2020).
4. Чугаєнко Ю.О. Економічна дипломатія в системі управління зовнішньоекономічною діяльністю держави. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 3 (141). С. 59–69. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/ape_2013_3_7.pdf (дата звернення: 10.04.2020).
5. Пасічник В.В. Характерні риси дозвільного провадження у сфері захисту економічної конкуренції при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 3. С. 153–155.
6. Книшек О.О. Міжнародний досвід митного контролю зовнішньоекономічної діяльності із застосуванням методів аналізу і аудиту. *Стратегія і тактика державного управління*. 2015. № 1-2. С. 40–52. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/14101> (дата звернення: 10.04.2020).
7. Ліповська-Маковецька Н.І. Удосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2013. Вип. 5 (56). С. 169–172. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Vsna_ekon_2013_5_41.pdf (дата звернення: 10.04.2020).
8. Гречишкіна О.О., Ковалев А.С. Податкові інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 8 (215). С. 26–29. URL: http://www.divovo.in.ua/pars_docs/refs/19/18601/18601.pdf (дата звернення: 10.04.2020).
9. Густинський М.В. Методичні засади оцінки ефективності інноваційної діяльності у галузях національного господарства. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/01/088.pdf> (дата звернення: 10.04.2020).
10. Попович О.С. *Науково-технологічна та інноваційна політика: основні механізми формування та реалізації*: монографія / під ред. Б.А. Маліцького. Київ: Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України, 2019. 342 с.

References.

1. Panasenکو, I.A. (2009), “Development of production of building materials (ceramics and binders) in Ukraine in 1950-1980: historical excursion”, *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu «KhPI»: temat. vyp.: Istoriiia nauky i tekhniky*, vol. 29, pp. 100–108, available at: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/31305> (Accessed 10 April 2020).
2. Baranov'ska, V.M. (2012), “The role of economic diplomacy in the country's foreign economic activity”, *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 24–26, available at: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2012/7.pdf (Accessed 10 April 2020).
3. Prystaj, T.M. (2018), “The concept of subjects of foreign economic activity in Ukraine”, *Naukovyj visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*, vol. 2, no. 1, pp. 168–171, available at: http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/6/tom_1/6-1_2018.pdf#page=168 (Accessed 10 April 2020).
4. Chuhaienko, Yu.O. (2013), “Economic diplomacy in the system of management of foreign economic activity of the state”, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 3 (141), pp. 169–179, available at: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/ape_2013_3_7.pdf (Accessed 10 April 2020).
5. Pasichnyk, V.V. (2013), “Characteristic features of permitting proceedings in the field of protection of economic competition in exercising foreign economic activity”, *Chasopys Kyivs'koho universytetu prava*, vol. 3, pp. 153–155.
6. Knyshek, O.O. (2015), “International experience in customs control of foreign economic activity using methods of analysis and audit”, *Stratehiia i taktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 1-2, pp. 40–52, available at: <http://ep3.nuwm.edu.ua/id/eprint/14101> (Accessed 10 April 2020).
7. Lipov'ska-Makovets'ka, N.I. (2013), “Improvement of customs-tariff regulation of foreign economic activity in Ukraine”, *Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu, Seriiia “Ekonomika i menedzhment”*, vol. 5 (56), pp. 169–172, available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Vsna_ekon_2013_5_41.pdf (Accessed 10 April 2020).
8. Hrechyshkina, O.O. and Kovalev, A.S. (2014), “Tax instruments for regulating foreign economic activity in Ukraine”, *Visnyk Shkhdnoukrains'koho natsional'noho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, vol. 8 (215), pp. 26–29, available at: http://www.divovo.in.ua/pars_docs/refs/19/18601/18601.pdf (Accessed 10 April 2020).
9. Hustyn'skyj, M.V. “Methodical bases of estimation of efficiency of innovative activity in branches of national economy” [Online], available at: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/01/088.pdf> (Accessed 10 April 2020).
10. Popovych, O.S. (2019), *Naukovo-tekhnolohichna ta innovatsijna polityka: osnovni mekhanizmy formuvannia ta realizatsii* [Scientific and technological and innovation policy: basic mechanisms of formation and implementation]: monohrafiia / pid red. Malits'koho B.A., Instytut doslidzhen' naukovo-tekhnichnoho potentsialu ta istorii nauky im. H.M. Dobrova NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 342 p.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2020 р.